

Технічні неологізми як проблема перекладу

Стаття присвячена вивченню англійських неологізмів кінця XX – початку XXI століть як складової неологічної картини світу. Наявні праці таких дослідників англійської неології, як Ю.О. Жлуктенка, В.І. Заботкіної, Ю.А. Зацного, О.Л. Клименко, Н.З. Котелової, О.М. Позднякової, І.В. Андрусак та інших зі всією переконливістю свідчать про назрілу потребу у вивченні та описі сьогодні всього комплексу проблем, що стосуються номінативного потенціалу нового слова, його здатності фіксувати, нагромаджувати й відтворювати у свідомості людини певний осмислений нею фрагмент реального світу та проблем, які виникають під час перекладу такого роду лексичних одиниць. У роботі здійснено спробу представити неологічну картину світу англомовного суспільства і те, яким чином перекладач реконструює її у перекладі на українську мову.

Актуальність нашого дослідження полягає у нагальній потребі знаходження у мові перекладу відповідників тих понять, які досить швидко поповнюють словники технічного та наукового спрямування. Через бурхливий розвиток інновацій з'являється велика кількість слів, які потребують номінації.

Метою статті є виявлення основних напрямів та перспектив розвитку сучасної неології, більш поглиблене дослідження неологізмів, виявлення закономірностей їх утворення, особливостей перекладу та використання в мовленнєвій діяльності та наукових працях.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані при вивченні теорії перекладу та інших фундаментальних лінгвістичних дисциплін. Велика кількість практичних прикладів дає змогу краще проаналізувати особливості утворення та перекладу технічних неологізмів.

Неологізми народжувалися завжди. Інша справа, що сьогодні, в епоху повсякденного розповсюдження інформаційних технологій, таких слів стало значно більше. Як правило, відбуваються лінійні запозичення з англійської мови. Оригінальні слова і вирази з'являються досить рідко. Однак мода на подібні вишукування набуває все більшого поширення. Стратегія, орієнтована на введення неологізмів, може бути вдало використана для просування розрахованих на молодіжну аудиторію товарів і послуг. Молодь завжди більш сприйнятлива до всього нового, прагне відрізнятись від попереднього покоління [1].

Зацікавленість у вивченні неологізмів в різних мовах в даний час зросла, утворилася навіть абсолютно нова галузь лінгвістики, що отримала назву «неологія», до сфери якої входить «виявлення шляхів пізнання нових слів і значень, аналіз факторів їх появи, вивчення моделей їх створення, розробка принципів віднесення до них (їх прийняття або ні) та їх лексикографічна обробка (фіксація в словниках, визначення значень і т.д.)» [2: 39].

Поповнення словникового складу англійської мови назвами осіб здійснювалося головним чином шляхом використання власних мовних ресурсів, тобто словотворення та семантичної деривації. Продовжувався процес утворення нових словотворчих моделей і елементів, а саме перетворення на афіксальні морфемні частини слів унаслідок утворення неологізмів за зразками вже наявних одиниць. Висока активність афіксації в 90-і роки XX століття визначалася не тільки участю «старих» суфіксів і префіксів, але й зростанням ролі нових словотворчих елементів (наприклад, *-erati; cyber-, tele-: journalati, numerati, digirati, cybersurfer, cyberlawyer, cyberkidnapper, telecommuter, teleworker*). Нові афікси виникали як на базі повнозначних слів (наприклад, *-something, -head, -savvy: twentysomething, wirehead, digithead, computer-savvy, technosavvy*), так і на базі частин слів (наприклад, *preneur – technopreneur, ethnopreneur; -crat – digitocrat, technocrat*), причому ефективним механізмом формування словотворчих елементів було утворення серії неологізмів за аналогією, за зразком конкретного слова. Все більшого поширення в англійській мові набувають телескопізми (*ob-gyn, kidult*), аббревіатури (*NYLON, MBA*), акроніми (*Jurpie, ruppie, woopie*) [3: 15].

Неологізми не завжди переходять до словника через кілька причин: а) не прижився предмет; б) саме слово звучить немилозвучно [4: 76]. Що ж стосується науково-технічної літератури, то тут також досить часто можна зустріти такі неологізми, які перекладач, виконуючи роль творця тексту перекладу, створює в мові перекладу, максимально наближуючи його до сприйняття реципієнтом. Наприклад, в «Короткому посібнику користувача камерою Canon» [5: 25] ми зустрічаємо такий переклад: «Push Easy Installation» – «клацніть на [Easy Installation] Легке встановлення», це пояснюється тим, що на основі фонологічного принципу перекладач передав команду, яку необхідно було виконати користувачу.

Дослідивши сферу науково-технічної літератури, можемо помітити, що такі поняття, як *принтер, процесор, системний блок, монітор, пульт, відеомагнітофон*, також втрачають новизну, і тому із розряду неологізмів вони переходять до розряду звичайних слів технічної галузі.

Так, наприклад, в часи радянського союзу неологізмами вважались такі слова, як «ракета», «радар», «транзистор», «програмування» і так далі. Навіть наприкінці XX століття, в середині дев'яностих років із появою мобільного зв'язку з'явилися такі неологізми: *mobile telephone, cell-phone – мобільний телефон; SMS – смс-повідомлення; MMS – ммс-повідомлення; GPRS connection – підключення GPRS; video conference – відео-конференція, віде- зв'язок; voice mail – голосова пошта*.

Тепер, коли можливості технічного світу вражають нас ще більше, кількість неологізмів збільшується. Так, нещодавно в практику увійшли такі поняття-неологізми, як: *Pay-port – пей-порт; Hi-Fi acoustics – Hi-Fi акустика; Hi-End acoustics – Hi-End акустика; i-box – ай-бокс*.

Візьмемо, наприклад, відоме на сьогодні всім слово *software*. З'явившись в англійській мові відносно недавно з розвитком комп'ютерів, воно швидко потрапило в словники як «програмне забезпечення». Але ж у технічній мові *software* вже давно використовується як загальна назва так званих «гумотехнічних виробів», однак це друге значення у словниках відсутнє. Наприклад: *All software parts such as rings, oil seals, gaskets and oil separator elements are supplied in a one box kit* [6: 31]. – *Всі гумотехнічні вироби, наприклад, кільця, масляні ущільнення, прокладки та елементи сепараторів поставляються в одному наборі* [7: 32].

Спілкування в електронних мережах, яке стало реальністю у розвинених країнах світу, є не лише об'єктом лінгвістичних досліджень, а й інструментом навчання англійської мови (*computer-assisted writing, high-tech autonomous learning, electronic writing tools, writing hypermedia*) [8: 189].

З розвитком авіації з'явилися наступні лексичні одиниці: *airbus* – аеробус; *seadrome* – гідроаеродром; *to bail out* – катапультиуватись та ін. Коли з'явилися літаки, які потребували невеликої площі для зльоту і посадки, виникли наступні неологізми: *STOL (Short Take-Off and Landing)* – скорочений зліт та посадка; *vertiport* – аеродром літаків з вертикальним зльотом і посадкою.

У сфері кіно, телебачення та відеотехніки з'явилось багато нових технічних засобів, а слідом за цим виникло багато неологізмів, наприклад: *inflight movies* – кінофільми, які демонструють в польоті на борту літака; *HDTV (High Definition Television)* – телебачення високої чіткості зображення; *chat show* – інтерв'ю зі знаменитістю, яке транслюється зі студії; *kidvid* – телепередачі для дітей; *eyevideoplayer* – телевізор для відтворення відеозапису; *LCD TV* – LCD-телевізори; *DVD-player* – DVD-програвач; *Plasma panel* – плазменна панель; *SACD- and CD-player* – SACD- and CD-програвач; *HI-FI acoustics* – HI-FI акустика; *HI-END acoustics* – HI-END акустика; *HI-END components* – HI-END компоненти [9].

Отже, кількість неологізмів в технічних галузях зростає кожного дня і тому проблема перекладу набуває все більшого значення. На нашу думку, надзвичайно важливим для перекладача має бути зацікавленість у розвитку науки та техніки, необхідність робити свої записи, створюючи свій власний словник неологізмів, який поповнюватиметься щоразу новими поняттями.

Література

1. Чимшит А. Стилистическое использование неологизмов в языке рекламы. [Електронний ресурс]: <http://www.proza.ru/2007/06/24-47>.
2. Гак В.Г. О современной французской неологии // Новые слова и словари новых слов. – Л.: Наука, 1978. – С. 37-52.
3. Шиманович С.Г. Когнітивні чинники еволюції назв осіб в англійській мові XX століття: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 / Ганна Миколаївна Шиманович; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2005. – 15 с.
4. Никонова М.Н. Современный русский язык: учеб. пособие / [М.Н. Никонова]. – Омск: Изд-во ОмГТУ, 2008. – 76 с.
5. Короткий посібник користувача Nokia 1100. – 54 с.
6. User's Guide Notebook Acer TravelMate 3270/3260/2480 Series. – 2006. – 56 р.
7. Руководство пользователя Notebook Acer TravelMate 3270/3260/2480 Series. – 2006. – 56 с.
8. Зацний Ю.А. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови / Ю.А.Зацний, Т.О.Пахомова. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2001. – С. 189-192.
9. Hi-Fi Home Cinema & Sound. High-End акустика и компоненты домашнего кинотеатра [Електронний ресурс]: http://hi-fi.ua/high_end.html